

Sygn. akt I C 40/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 sierpnia 2019r.

Sąd Rejonowy w Gdyni, Wydział I Cywilny

w składzie

Przewodniczący: SSR Adrianna Gołuńska-Łupina

Protokolant: st. sek. sąd. Iwona Górską

po rozpoznaniu w dniu 14 sierpnia 2019 r. w Gdyni

na rozprawie

sprawy z powództwa A. B.

przeciwko K. A.

o uznanie czynności za bezskuteczną

I. oddała powództwo;

II. zasądza od powoda A. B. na rzecz pozwanego K. A. kwotę 3617 zł. (trzy tysiące osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

Sygnatura akt: I C 40/17

UZASADNIENIE

Powód A. B. wniósł pozew przeciwko K. A. o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej w postaci umowy przeniesienia własności nieruchomości zawartej w dniu 29 lipca 2013r. rep. A 2172/2013 pomiędzy dłużnikiem osobistym powoda T. G. a T. O., na mocy której została przeniesiona własność nieruchomości na rzecz T. O., mimo że T. G. zataił, że co do niego od 2011r. toczy się egzekucja z nieruchomości w sprawie Km 797/11 prowadzona przez Komornika J. D., a w księdze wieczystej nr (...) została wpisana wzmianka o toczącej się egzekucji. Zdaniem powoda pozwany miał świadomość, że działa z pokrzywdzeniem wierzyciela tj. powoda.

(pozew k. 2)

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości. Jak podniesiono pozwany nie posiada legitymacji procesowej w niniejszej sprawie, albowiem zgodnie z art. 531 § 1 kc powództwo powinno być wytoczone przeciwko osobie trzeciej, która wskutek czynności uzyskała korzyść majątkową. Natomiast pozwany w zakresie zaskarżonej czynności nie był kontrahentem żadnej z wymienionych w pozwie osób, a nieruchomość objęta tą czynnością nigdy nie stanowiła składnika jego masy majątkowej. Pozwany podniósł, iż nie jest i nie był dłużnikiem powoda, ani też nie dokonywał żadnej czynności prawnej z T. G. bądź T. O.. Jak wskazał właścicielami nieruchomości byli odpowiednio: T. G., A. F. i T. O. i tylko jedna z tych osób może być stroną pozwaną, a nie notariusz K. A..

(odpowiedź na pozew k. 20-21)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód A. B. jest wierzycielem T. G. na podstawie tytułu wykonawczego w postaci wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Gdyni z dnia 9 lutego 2011r. wydanego w sprawie o sygnaturze akt I C 148/09 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w Gdyni z dnia 22 marca 2011r.

(okoliczność bezsporna ustalona w oparciu o wydruk treści księgi wieczystej nr (...) k. 24-82)

Na podstawie ww. tytułu wykonawczego Komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym w Gdyni J. D. prowadzi przeciwko dłużnikowi T. G. postępowanie egzekucyjne o sygnaturze akt Km 797/11.

(okoliczność bezsporna ustalona w oparciu o wydruk treści księgi wieczystej nr (...) k. 24-82)

Na podstawie wniosku z dnia 11 maja 2011r. w dziale III. księgi wieczystej nr (...) została w dniu 12 maja 2011r. wpisana wzmianka o przyłączeniu się powoda do egzekucji ze stanowiącego odrębną nieruchomość lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w G. przy ul. (...), należącego do dłużnika T. G..

(okoliczność bezsporna ustalona w oparciu o wydruk treści księgi wieczystej nr (...) k. 24-82)

Na podstawie umowy z dnia 30 sierpnia 2012r. sporządzonej w formie aktu notarialnego przez notariusz K. T. prowadzącą kancelarię notarialną w R. (rep. A 3302/2012) dłużnik T. G. przeniósł prawo własności ww. nieruchomości lokalowej objętej księgą wieczystą nr (...) wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej na rzecz A. F..

(dowód: umowa przeniesienia prawa własności nieruchomości w celu zwolnienia z długu i pełnomocnictwo rep. A 3302/2012 k. 274-277v akt księgi wieczystej GD1Y/00073732/o prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Gdyni)

W dniu 29 lipca 2013r. przed notariuszem K. A. prowadzącym kancelarię notarialną w G. A. F. zawarł z T. O. umowę przeniesienia własności nieruchomości (rep. A 2172/2013). Na podstawie tej umowy A. F. przeniósł na rzecz T. O. prawo własności ww. nieruchomości lokalowej objętej księgą wieczystą nr (...) wraz z udziałem w nieruchomości wspólnej.

(dowód: przeniesienia własności nieruchomości rep. A 2172/2013 k. 343-346v akt księgi wieczystej GD1Y/00073732/o prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Gdyni)

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił wyłącznie na podstawie dowodów z dokumentów przedłożonych przez stronę pozwaną oraz znajdujących się w aktach księgi wieczystej nr (...). Oceniając powyższy materiał dowodowy Sąd nie dopatrzył się żadnych podstaw do kwestionowania prawdziwości i wiarygodności dokumentów wymienionych w ustaleniach stanu faktycznego. Podkreślić bowiem należy, iż dowody w postaci aktów notarialnych mają charakter dokumentów urzędowych i w związku z tym korzystają one z domniemania autentyczności i domniemania zgodności z prawdą wyrażonych w nich oświadczeń, zaś w toku niniejszego postępowania żadna ze stron nie wzruszyła powyższych domniemań w trybie art. 252 kpc. Z kolei, pobrany samodzielnie przez pozwanego wydruk z księgi wieczystej odpowiada stanowi księgi wieczystej z dnia jego pobrania. W tym stanie rzeczy Sąd doszedł do przekonania, że powyższe dokumenty odzwierciedlają rzeczywistą treść wpisów ujawnionych w księdze wieczystej oraz czynności prawnych, których przedmiotem była nieruchomość lokalowa objęta księgą wieczystą nr (...).

Na podstawie art. 217 kpc i art. 227 kpc Sąd oddalił natomiast wnioski dowodowe strony powodowej o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków T. G. i J. D., a także dowodu z opinii biegłych sądowych z zakresu neurologii, psychologii i psychiatrii. Zważyć bowiem należało, że wobec braku legitymacji procesowej po stronie pozwanego, okoliczności faktyczne, jakie miały zostać ustalone za pomocą ww. dowodów, nie mają żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. W szczególności całkowicie irrelevantne dla ostatecznego wyniku sprawy były okoliczności dotyczące stanu zdrowia dłużnika w dacie przeniesienia przez niego spornej nieruchomości na osobę trzecią. Podkreślić bowiem należy, iż umowa, na mocy której dłużnik wyzbył się prawa własności nieruchomości lokalowej, nie została zawarta przed pozwanym K. A., lecz przed innym notariuszem. W tym kontekście zarzuty dotyczące

niedochowania przez pozwanego należytej staranności przy ocenie stanu dłużnika przy podpisaniu aktu notarialnego są nieuzasadnione. Z drugiej strony powyższe zarzuty nie miały znaczenia w procesie ze skargi pauliańskiej. W tym stanie rzeczy uwzględnienie wniosków dowodowych powoda doprowadziłoby jedynie do nieuzasadnionej zwłoki w rozpoznaniu niniejszej sprawy.

Podstawę prawną powództwa stanowił przepis art. 527 § 1 kc, zgodnie z którym gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. W świetle powyższego przepisu do przesłanek warunkujących możliwość skorzystania przez uprawnionego z ochrony pauliańskiej należą: 1) istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności; 2) dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią; 3) pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika; 4) dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela; 5) uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią; 6) działanie osoby trzeciej w złej wierze.

Wobec zarzutów podniesionych w odpowiedzi na pozew, kwestią sporną pozostawała legitymacja procesowa bierna. Wyjaśnić należy, iż legitymacja materialna, a więc posiadanie prawa podmiotowego lub interesu prawnego stanowi przesłankę materialną powództwa, a jej brak stoi na przeszkodzie udzieleniu ochrony prawnej. Brak legitymacji materialnej (czynnej lub biernej) skutkuje co do zasady oddaleniem powództwa. W sytuacji, gdy legitymacja materialna i procesowa zespalają się, oddalenie powództwa następuje w istocie z braku legitymacji materialnej, którego rezultatem jest także brak legitymacji procesowej, będący wtórną przyczyną oddalenia powództwa (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2012r., III CZP 83/12, L.). W świetle powyższego stwierdzić należy, iż legitymacja procesowa jest powiązana z normami prawa materialnego. W przypadku skargi pauliańskiej o legitymacji procesowej biernej przesądza art. 531 § 1 kc, zgodnie z którym uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową. Jak wskazuje się w orzecznictwie roszczenie o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli – ze względu na zamierzony skutek, jakim jest umożliwienie wierzycielowi zaspokojenia w drodze egzekucji przysługującej mu przeciwko dłużnikowi wierzytelności z przedmiotów majątkowych, które wyszły z majątku dłużnika lub do niego nie weszły – powinno być, stosownie do dyspozycji art. 531 kc, dochodzone tylko przeciwko osobie, która wskutek tej czynności odniosła korzyść majątkową (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 1970r., III CRN 546/69, L.). W uchwale z dnia 21 marca 2001r. III CZP 1/01, L. Sąd Najwyższy stwierdził, że w procesie o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej, dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela (art. 527 § 1 kc), legitymowanym biernie jest tylko kontrahent dłużnika także wówczas, kiedy wynika z tej czynności korzyść majątkowa weszła do majątku dorobkowego kontrahenta i jego małżonka. W świetle przywołanego orzecznictwa należy stwierdzić, że w procesie ze skargi pauliańskiej legitymowana biernie jest w zasadzie osoba trzecia – kontrahent dłużnika. Rozważając problem legitymacji biernej w procesie ze skargi pauliańskiej nie można pominąć przypadku o jakim stanowi art. 531 § 2 kc. Zgodnie z tym przepisem w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. W sytuacji, uregulowanej powyższym przepisem, legitymacja procesowa bierna przysługuje tzw. osobie czwartej będącej następcą osoby trzeciej, pod tytułem ogólnym bądź szczególnym. Jak podnosi się bowiem w judykaturze w razie rozporządzenia korzyścią majątkową przez osobę trzecią na rzecz dalszej osoby, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko tej osobie i zaskarżyć czynność prawną, w której uczestniczyła (art. 531 § 2 kc) (por. wyrok SN z dnia 24 września 2015r., V CSK 667/14, L.). W wyroku z dnia 8 stycznia 2019r., I ACA 217/18, L., Sąd Apelacyjny w Łodzi wskazał, że legitymowana biernie (pozwanym w sprawie ze skargi pauliańskiej) jest osoba, na rzecz której dokonane zostało przez osobę trzecią bezpłatne rozporządzenie korzyścią. Osobę tę z osobą trzecią nie łączy zaś jakiegokolwiek współuczestnictwo materialne. To osoba czwarta, która ostatecznie uzyskała korzyść majątkową jest legitymowana biernie, bowiem to ona i tylko ona w przypadku uwzględnienia powództwa będzie musiała „znosić egzekucję” skierowaną do uzyskanej przez nią z

pokrzywdzeniem wierzyciela korzyści. W uzasadnieniu wyroku z dnia 5 lutego 2015r., V CSK 246/14 Sąd Najwyższy wyjaśnił natomiast, że „pod pojęciem osoby, na rzecz której rozporządzenie nastąpiło – o której mowa w art. 531 § 2 kc – rozumieć należy nie tylko podmiot, który bezpośrednio otrzymał korzyść od osoby trzeciej, ale także następne podmioty, do których korzyść ta trafiła w drodze kolejnych rozporządzeń, o ile transakcje te dokonane zostały w okolicznościach wskazanych w tym przepisie. Za taką wykładnią przemawia bowiem identyczne położenie osoby następnej i jej następców względem dłużnika. Żadna z nich nie jest stroną dokonywanej przez dłużnika czynności krzywdzącej wierzyciela, każda jednak postępuje w sposób nie zasługujący na aprobatę, świadomie uczestnicząc w czynnościach pozbawiających wierzyciela możliwości zaspokojenia się z majątku dłużnika lub też otrzymuje nieodpłatnie korzyść, z której wierzyciel mógłby uzyskać należne mu świadczenie”. W przypadku wystąpienia z powództwem ze skargi pauliańskiej przeciwko osobie czwartej zastrzone jednak zostały przesłanki, od których zależy powodzenie powództwa. Bezpośrednie wystąpienie przeciwko dalszej osobie trzeciej może być skuteczne tylko wtedy, gdy (w wypadku rozporządzenia odpłatnego) osoba ta była w złej wierze, tj. wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Chodzi tu o wiedzę rzeczywistą, i nie jest wystarczające, że dalszy nabywca powinien, przy zachowaniu należytej staranności, wiedzieć o tych okolicznościach (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002r., V CKN 1446/00, L.). Podkreślić jednak należy, iż nawet, jeżeli osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną w warunkach art. 527 kc na rzecz innej osoby to legitymacja bierna w dalszym ciągu będzie przysługiwać również osobie trzeciej. Jak bowiem wskazał Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 24 lutego 2010r., I ACa 10/10, L. „nie ma uzasadnionych podstaw, by odmówić osobie trzeciej legitymacji biernej w sprawie o uznanie czynności za bezskuteczną, jeżeli rozporządziła ona korzyścią uzyskaną w warunkach art. 527 kc na rzecz innej osoby. Możliwość dochodzenia roszczenia bezpośrednio przeciwko kontrahentowi osoby trzeciej jest prawem wierzyciela, nie zaś jego obowiązkiem, co wynika nie tylko z braku kategorycznego ustawowego odesłania go na drogę takiego procesu, ale również z wprowadzenia przesłanek warunkujących skuteczność takiego powództwa (art. 531 § 2 kc)”.

W świetle powyższych rozważań należało uznać, że pozwanemu K. A. nie przysługuje legitymacja procesowa bierna w przedmiotowej sprawie. Jak wynika z treści umów znajdujących się w aktach księgi wieczystej nr (...) K. A. nie był stroną żadnej z umów, na mocy których doszło do przeniesienia własności ww. nieruchomości. Zważyć bowiem należy, iż najpierw dłużnik T. G. przeniósł prawo własności ww. nieruchomości lokalowej na rzecz A. F. na podstawie umowy z dnia 30 sierpnia 2012r. sporządzonej w formie aktu notarialnego przez notariusza K. T. prowadzącą kancelarię notarialną w R. (rep. A 3302/2012). Następnie, A. F. kolejną umową zawartą w dniu 29 lipca 2013r. przed notariuszem K. A. prowadzącym kancelarię notarialną w G. przeniósł własność tej samej nieruchomości na rzecz T. O.. Z powyższej sekwencji czynności prawnych jasno wynika, że K. A. nie był kontrahentem dłużnika przy żadnej z wymienionych transakcji, których przedmiotem była nieruchomość należąca pierwotnie do dłużnika. Pozwany jako notariusz sporządził jedynie drugi ze wskazanych powyżej aktów notarialnych. W realiach niniejszej sprawy pozwany K. A. posiadałby legitymację procesową bierną jedynie, gdyby uzyskał własność przedmiotowej nieruchomości lokalowej bądź na podstawie czynności prawnej dokonanej z dłużnikiem, bądź z osobą trzecią, która była następcą dłużnika i działała w warunkach określonych w art. 531 § 2 kc. Taka sytuacja jednak nie miała miejsca w ustalonym stanie faktycznym. Osobami, które nabyły na podstawie kolejnych czynności prawnych prawo własności nieruchomości zajętej w toku egzekucji, byli: A. F. oraz T. O..

Na marginesie zwrócić należy uwagę, że do zbycia przedmiotowej nieruchomości przez dłużnika doszło w trakcie postępowania egzekucyjnego, gdy w dziale III. księgi wieczystej były wpisane wzmianki o wszczęciu egzekucji i przyłączeniu się kolejnych wierzycieli do egzekucji. Jak wynika z treści księgi wieczystej nr (...), wzmianka o przyłączeniu się powoda do egzekucji została wpisana ze skutkiem na dzień 11 maja 2011r. (por. art. 29 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o księgach wieczystych i hipotece), a więc niewątpliwie przed przeniesieniem własności spornej nieruchomości na osobę trzecią i czwartą. Stosownie do treści art. 925 § 1 kpc w stosunku do dłużnika nieruchomość jest zajęta z chwilą doręczenia mu wezwania. W stosunku do dłużnika, któremu nie doręczono wezwania, jako też w stosunku do osób trzecich, nieruchomość jest zajęta z chwilą dokonania wpisu w księdze wieczystej lub złożenia wniosku komornika do zbioru dokumentów. Wedle przepisu art. 930 § 1 kpc rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu nie ma wpływu na dalsze postępowanie. Nabywca może uczestniczyć w postępowaniu w charakterze dłużnika.

W każdym razie czynności egzekucyjne są ważne tak w stosunku do dłużnika, jak i w stosunku do nabywcy. W judykaturze wskazuje się, że zbycie zajętej nieruchomości i późniejsze jej obciążenie hipoteką (ustawą, przymusową) pozostaje bez wpływu na dalszy bieg egzekucji (art. 930 § 1 kpc) i wyłącza pokrzywdzenie wierzyciela w rozumieniu art. 527 § 1 kc (por. wyrok SN z dnia 3 lutego 1998r., I CKN 703/97, L.). Z tego względu, nawet, gdyby pozwanemu przysługiwała legitymacja procesowa, to wątpliwa pozostawałaby kwestia pokrzywdzenia powoda jako wierzyciela, co stanowi przesłankę powództwa ze skargi pauliańskiej. Ponadto, należało zwrócić uwagę na jeszcze jedną okoliczność. Otóż, w dziale IV. księgi wieczystej prowadzonej dla przedmiotowej nieruchomości wpisane są liczne hipoteki opiewające na kwotę około 2 mln zł (żadna nie jest wpisana na rzecz powoda), zaś stosownie do treści art. 1025 kpc należności zabezpieczone hipoteką przy podziale kwoty uzyskanej z egzekucji zaspokajane są z pierwszeństwem przed należnościami niezabezpieczonymi hipotecznie. Stąd, uzasadnione byłoby również pytanie, czy przy istniejących obciążeniach powód w ogóle uzyskałby zaspokojenie swoich wierzytelności w przypadku sprzedaży tej nieruchomości w toku egzekucji. Oczywiście obie wskazane powyżej okoliczności miałyby znaczenie, gdyby pozwany posiadał legitymację w przedmiotowej sprawie.

W związku z powyższym – na podstawie art. 527 § 1 kc w zw. z art. 531 kc a contrario – powództwo podlegało oddaleniu z uwagi na brak legitymacji procesowej biernej.

O kosztach procesu Sąd orzekł na mocy art. 98 kpc i zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy zasądził od przegrywającego niniejszy spór powoda na rzecz pozwanego kwotę 3.617 zł, na którą składają się: opłata za czynności fachowego pełnomocnika pozwanego będącego adwokatem w stawce minimalnej obliczonej od wartości przedmiotu sporu, stosownie do treści § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (3.600 zł) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł).